

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

2. Vnde desumitur bonitas specifica ipsius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

CONCLUSIO IV.

5. *Ad bonitatem actus elicitus prosecutionis non sufficit quod cognoscatur bonitas ipsius obiectiua honesta: nec ad actum bonum fuga sufficit cognoscere malitiam in honestam obiectiua; sed ulterius requiritur quod non videatur aliqua circumstantia mala; & præterea quod ad prosecutionem moveatur ab ipsa bonitate obiectiua, & ad fugam ab inhonestate.* Hæc quoad primam partem patet, quia si videretur adesse circumstantia mala, non deceret naturam rationalem; nec apparet honeste appetibile obiectum quod afficeretur tali circumstantia; & hinc subuentio pauperis ex re aliena non est bona. Probatur quoad secundam partem, quia si moueretur quis ad subueniendum pauperi ob vnam gloriam, subuentio non esset bona; & si quis retraheretur ab occisione hominis quam videret esse inhonestam, ob vanam gloriam, aut vt ex vita ipsius habere posset emolumentum ad male faciendum, non ageret bene.

Ex his habetur quid realiter requiritur vt actus sit bonus nempe quod producat libere ab homine cognoscente bonitatem obiectiua, si sit prosecutionis aut malitiam obiectiua, si sit fuga, absque vlla circumstantia mala, & moto ab ipsa bonitate aut malitia præcognita; & hoc est quod vtile est ac necessarium cognosci ab omnibus, vt bene operentur. Agitari tamen, vt moris est apud speculatiuos, solet alia mihi semper visa curiosa, ac prope dixerim inutilis questio, in quo consistat ratio formalis constitutiva actus inesse boni formaliter, seu à quo formaliter habet esse bonus illa bonitate formali; de quo etiam, ne his ipsis deum, quid ipse sentiam breuiter proponam.

CONCLUSIO V.

6. *Actus qui est bonus, non habet esse talis formaliter à modo aliquo absoluto superaddito, neque à respectu aliquo reali aut rationis sequente.* Hæc est contra quamplurimos Authores, quorum nonnulli tenent aliquam ex negatis in ea partem.

Probatur autem generaliter contra omnes; quia actus ipse, qui est bonus, antecedit omnes modos & respectus sequentes, & vt sic antecedit, est bonus, tum quia non est malus, nec indifferens: nam si esset non sequerentur nec modi, nec respectus illi, sed alij diuersissimi, tum quia gratis & absque fundamento id negaretur.

Confirmatur quoad modum absolutum, quia non est indicium vllum nec experientia, nec rationis à priori aut posteriori, quod detur vllus talis; vnde frustra omnino poneretur & contra commune axioma de non multiplicandis sine necessitate entibus.

Confirmatur secundo quoad respectum rationis, quia talis deberet poni in actu per considerationem aliquam intellectus aut potentia alicuius collatiua; quamuis autem nullam haberet intellectus considerationem per quam poneretur, aut potentia collatiua vllum actum, adhuc actus esset bonus.

Confirmatur tertio quoad respectum realem, quia ille etiam frustra superadderetur, & quamuis dicitur actus bonus habere conformitatem ad rectam rationem aut naturam rationalem aut legem, tamen hoc posset saluari absque respectu aliquo superaddito, quia ipsemet actus elicitus cum circumstantiis omnibus & conditionibus quas habet, quando est bonus, posset dici seipso esse sic conformis.

CONCLUSIO VI.

7. *Actus habet esse bonus formaliter ex suppositione sue libertatis à formalitate illa, à qua habet tendere in obiectum bonum, si sit prosecutionis; vel malum, si sit fuga, propositum per cognitionem, quæ formalitas est intrinseca, actui; vnde si libertas sit etiam intrinseca ipsi; tota ratio formalis est intrinseca ipsi; si vero non sit intrinseca sola bonitas formalis non est ipsi intrinseca; sed partim extrinseca partim intrinseca.* Hæc patet quoad primam partem; quia habet talē formalitatem, & nihil impedit quo minus dicatur esse ratio formalis constitutiva ipsius in esse

boni formaliter, nec aliquid aliud assignari potest à quo habeat formaliter esse bonus.

Probatur secunda pars, quia nihil requiritur vt sit bonus quam vt habeat illam formalitatem & libertatem: ergo si vtrumque sit ipsi intrinsecum, tota formalitas, à qua habet esse bonus, erit ipsi intrinseca.

Probatur denique tertia pars, quia vt sit bonus formaliter, præter illam formalitatem à qua habet tendere in tale obiectum, requiritur libertas, ergo si libertas sit extrinsecum quid ipsi, tota formalitas, à qua habet esse bonus, non erit intrinseca, sed partim extrinseca, nimirum illud, à quo habet esse liber, & partim intrinseca, nimirum illa formalitas, à qua habet tendere in tale obiectum sic propositum.

An autem illud, à quo habet esse liber, sit intrinsecum vel extrinsecum ipsi, patet ex dictis de libertate in disput. de Voluntate.

Dices ille idem physicus actus liber, quo quis vult subuenire pauperi ob gratitudinem, vel indigentiam ipsius, quando non prohibetur, est bonus; & idem ille actus physicus si subuentio esset prohibita, esset malus: ergo supposita etiam libertate, non est intrinseca actui formalitas, à qua habet esse bonus; & consequenter conclusio est falsa.

Respondeo mihi satis probabile videri quod non possit idem actus elicitus esse bonus & malus pro diuerso tempore, quod declaro in eodem exemplo de subuentione pauperis; nam vt ille actus sit bonus, debet quis moueri à bonitate honesta ad ipsum eliciendum: si n. moueretur ex alia ratione mala aut indifferenti, volitio illa non esset bona, sed mala vel indifferens: licet ergo, quando proponitur subuentio absque prohibitione, possit quis videre honestatem illius, & propterea moueri ad eam volendam, & volitio illa esset bona moraliter; tamen quando postea cognosceretur prohibitio, non posset apparere bona, nec consequenter vt sic mouere ad volitionem honestam subueniendi; vnde, si adesset volitio subueniendi cognita prohibitione, non esset illa ipsa volitio subueniendi, quæ erat ante; quia illa haberet pro motiuo honestatem, altera non habet, sed aliud aliquid, vnde manifestum videtur quod non sit eadem numero aut specie volitio in vtroque casu.

Quia tamen multi, non improbabiler forte, existimant eundem actum elicitum posse transire de bono ad malum & e contra.

Respondeo aliter concedendo antecedens & distinguendo consequens: non est intrinsecum absque connotatione alicuius extrinseci, concedo; cum tali connotatione, nego. Itaque illa tendentia quam habet volitio subueniendi, supposito quod non prohibeatur subuentio, erit bonitas, eo vero non supposito, non erit bonitas; vnde vt habeat denominare actum bonum, debet connotari negatio prohibitionis.

QVÆSTIO II.

Vnde desumitur bonitas specifica actus boni.

8. *Certum est, vt sunt varij actus boni, ita plures ex illis non tantum numero, sed specie etiam inter se distingui: hic ergo quaritur, vnde desumant suam specificationem; Pro quo aduerto actum bonum dependere à persona quæ elicit ipsum; modo, quo elicitur; obiecto tam terminatiuo, quam motiuo, circa quod versatur; loco & tempore; in quibus elicitur; sine extrinseco, ad quem ab operante ordinatur, & modis, quibus vitur ad eius prosecutionem, quæ omnia vulgari versu hoc comprehenduntur.*

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Quo versu per ly quis significatur persona, quæ agit, cuius sane consideratio omnino necessaria est, vt cognoscatur species actionis moralis; nā si subueniens pauperi esset diues & cetera adessent necessaria, subuentio esset bona; sint esset æque pauper ac indigens, aliiq; magis prouidere teneretur, non esset bona. Deinde humiliatio in plebeio esset bona, quæ non esset in principe, & satisfactio Principis cæteris parib; esset melior, quā plebei.

Per

Quid
preterea
requiritur
ad actum
bonum.

An illud
sit ipsi in-
trinse-
cum.

Actus nō
habet esse
bonus
formaliter
ab aliquo
modo
absoluto
aut res-
pectu
sequente.

A quibus
dependet
actus boni
nec.

A quo ha-
bet esse
bonus
formaliter

Per quid denotatur obiectum, circa quod versatur operans, quod aliquando est actus imperatus, vt subuentio pauperis, visitatio infirmorum; aliquando non est actus, vt cum quis amat Deum.

Per ubi intelligitur locus, qui etiam est considerandus, quia actio quæ bene fieret in vno loco, posset esse mala in altero.

Per quibus auxiliis significatur conditio mediocum, quibus quis velit aliquid facere, vt si ex bonis propriis vel alienis subueniat pauperi; si interfecerit armis legitimis, aut illegitimis illum, quo cum pugnat.

Per ly *Cur* intelligendus est finis seu motuum, quo quis ducitur ad operandum; quia vero contingit quod motuum operantis sit coniunctum cum obiecto, circa quod versatur, vt cum amat Deum ob suas perfectiones, aut cum subuenit pauperi ex eo, quod subuentio appareat bona; aliquando vero est extrinsecum illi obiecto, vt cum quis subuenit pauperi ob vanam gloriam, aut ad acquirendam gratiam.

Hic per ly *cur* posset vtrumque motuum denotari, & certe vtrumque est considerabile & faciens multum ad mutandas species actionum.

Per ly *Quomodo* significatur modus, quo fit operatio, vt si magis aut minus libere; citius aut tardius.

Denique per ly *Quando* intelligitur tempus, vt si actio fiat die festo aut feriali; de die aut de nocte.

10. *Certum* autem est quod actio, vt sit bona, non debeat habere vllam circumstantiam inficientem; quia alias non esset bona; malum enim ex quocumque defectu; nec minus certum est, quod possit habere bonitatem aliquam ex omnibus his circumstantiis; seu capitibus, nã aliqua actio eo melior fieri potest, quo fit à meliori persona circa excellentius obiectum, decetiori loco, mediis magis proportionatis, finem nobiliorem, citius, ac etiã de die vel de nocte: sed tamen non debet semper sumere bonitatem ex omnibus his capitibus, aliquæ enim sunt actiones, ad quarum bonitatem parum refert, quado eliciuntur, an scilicet de die vel de nocte, vt actus potissimũ interni; & sunt alii actus, qui non habent finem extrinsecum, nec indigent mediis distinctis à potentia; vt sunt actus elicti voluntatis, quibus tendit in obiectum propter perfectionem ipsiusmet.

CONCLUSIO I.

11. *Bonitas substantialis actus sumitur ab obiecto in quod tendit.* Probatur, quia bonitas substantialis est illa, sine qua nequit esse, & cum qua sola posset esse bonus sine vlla alia: sed talis est quæ desumitur ab obiecto, in quod tendit tactus; nam nisi intelligatur esse bonũ tendere in obiectũ, non potest actus esse bonus, & si id intelligatur, & quis propterea velit tendere, actus erit bonus: ergo.

Obijciat 1. ab eo sumit bonitatem substantialem, à quo sumit specificationem: at non ab obiecto, sed à fine extrinsecum quandoque sumi specificationem: nam si quis vellet temperate viuere ad conseruandam castitatem, ille actus esset speciei castitatis, non vero Temperantiae.

Respondet negando minorem: nam nisi bonum esset ferri in tale obiectum ob talem finem, actus non participaret bonitatem finis: vnde si quis vellet ob castitatem ieiunare cum id prohiberetur ipsi, non eliceret actum castitatis.

Obijciat secundo, si bonitas substantialis actus desumeretur ab obiecto, omnis actus bonus deberet habere obiectum bonum, sed hoc est falsum, quia nolitio obiecti mali est bona, & tamen ipsum malum, quod est obiectum eius, non est bonum.

Respondet breuiter negando maiorem in sensu proprio; nam soli actus prosecutionis boni debent habere obiectum bonum, actus vero boni habent obiectum malum, & à malo potest desumi ipsorum bonitas, quia ex eo, quod obiectum sit malum, apparet quod fuga ipsius, qua tale est, sit bona.

Verum quidem est, quod omnis actus bonus debet habere obiectum, circa quod bene quis possit habere actum talem, & si hoc esset, obiectum esse bonum posset

quis admittere, quod omnis actus bonus haberet obiectum bonum; sed modus ille loquendi videtur improprius valde, eo tamen admisso concedi deberet maior, & negari minor cum probatione; nam ipsum obiectum malum est bonum in hoc sensu: nam circa ipsum bene potest quis habere actum fugæ.

CONCLUSIO II.

12. *Actus aliquando sumit honestatem distinctam à speciei ab illa quam sumit ex obiecto, à circumstantiis, aliquando non; sed illa ipsa bonitas, quam habet ab obiecto augetur ratione aliquarum circumstantiarum.*

Hæc est communissima. Probatur prima pars, quia nolens furari in loco sacro ob considerationem non solius malitiæ, quæ est in furto, quatenus est contra iustitiam; sed etiam illius, quæ esset ex eo, quod fiat in loco sacro, habet actum bonum bonitate iustitiæ ex obiecto (si tamen quod hic suppono possit habere vnum actum, quo ob vtramque rationem nollet furari) & etiam bonitate Religionis, quæ est distincta speciei ab altera, desumpta à circumstantia loci, in quo esset furandum: sic vt qui vellet furari in tali loco haberet malitias distinctas speciei ab vtroque illo capite: ergo vera est prima pars.

Probatur secunda pars, quia melior esset humiliatio personæ dignioris, quam indignioris ob circumstantiam personæ, non tamen bonitate distincta rationis à bonitate ipsiusmet humilitatis; & qui exerceret actum charitatis tempore incommodo, vt cum plueret, melius faceret ob difficultatem actus ortam ex circumstantia temporis, quam qui alio tempore, quo non esset tanta difficultas, ipsum exerceret, non tamen bonitate distincta speciei: ergo vera est secunda pars.

Hic autem queri posset, quanam circumstantiæ addunt bonitatem specificam distinctam & quanam non.

Respondetur, sicut cognoscitur ex natura obiectorum, quanam influunt bonitates speciei distinctas & quanam non influunt, idẽ dicendũ de circumstantiis, & vniuersaliter quando bonitates spectant ad diuersas virtutes erunt diuersæ speciei.

CONCLUSIO III.

13. *Bonitas circumstantialis, seu orta ex circumstantia actus, si idem actus numero possit esse cum bonitate desumpta ab obiecto absque illa circumstantiali, est accidentalis ipsi realiter; si vero non possit, est ipsi essentialis; vocari tamen potest circumstantialis; & non substantialis, quatenus potest intelligi ille ipse actus esse bonus ex bonitate obiecti, quãuis non intelligatur bonitas illa deriuata ex circumstantiis; nisi in casu quo obiectum appetitur tantum tanquam medium ad finem aliquem bonum, quia tunc nequit intelligi bonitas illa medijs, quin intelligatur bonitas finis.* Hæc etiam in re debet esse communis. Probatur prima pars, quia si potest esse actus absque bonitate desumpta ex circumstantia, hæc sine dubio erit illi accidentalis, quia potest adesse & abesse.

Probatur secunda pars, quia si non potest esse actus sine illa, nihil impedit, quo minus sit de essentia ipsius; & propterea non posset esse absque illa, quia esset de essentia ipsius; neque enim potest esse proprietas eius, quia si esset, fluere ex bonitate obiecti; sed hoc est falsum, quia alius actus posset esse bonus ex bonitate eiusdem obiecti absque bonitate illa circumstantiali. Tertia pars patet ex ipsius explicatione adiuncta.

CONCLUSIO IV.

14. *Vt circumstantia influant bonitatem in actum, debet cognosci ab operante & debet apparere ipsi, quod bonitas aliqua ab ipsis deriuatur in actum.*

Hæc est communis & probatur, quia vt bonitas obiecti influat debet cognosci: ergo & bonitas circumstantiæ; quia non est maior ratio, de vno quã de altero. *Confirmatur*, quia vt circumstantia influat malitiã, malitia debet cognosci, alias qui furaretur in loco sacro, quẽ nõ cognos-

Bonitas
substan-
tialis a-
ctus sumi-
tur ab ob-
iecto.

Actus circa
circumstan-
tialis
quando
que sumit
honestatẽ
diuersã
speciei
ab ea quã
habet ab
obiecto.

Aliquan-
do non
sed quan-
doque au-
getur illa
ipsa.

An boni-
tas circũ-
stantialis
sit acci-
dentaria
actui.

vt circũ-
stantialis
influat
bonitatẽ
debet
cognosci.

eognosceret inculpabiliter esse talem, committeret sacrilegium, sicut & ille etiam, qui quamvis cognosceret locum esse sacrum, non cognosceret tamen, quod esset peius in ipso quam in quocumque alio loco furari, quod est absurdum: ergo idem dicendum de circumstantia influente bonitatem.

Obiicies circumstantia personæ reddit operationem meliorem: si enim sit grata Deo, verbi gratia, aut filius ipsius adoptivus, operatio bona ipsius erit melior, quam si non esset; sed tamen illa circumstantia non debet cognosci, alias operationes iustorum, qui non cognoscunt pro hoc statu se esse gratos aut filios, non reciperent bonitatem, ex illa circumstantia: ergo ut circumstantia influant bonitatem non debent cognosci.

Et si dicas: hoc esse verum de aliquibus, non vero de omnibus circumstantiis.

Contra, quia non est maior ratio, cur alia circumstantia debeant cognosci, quam illa, si dicas esse rationem; quia alia circumstantia se tenent ex parte obiecti, & propterea ut obiectum debet cognosci, ita & illa circumstantia vere personæ non se tenet ex parte obiecti.

Contra: quia adhuc non est ratio, cur circumstantia tenentes se ex parte obiecti debeant cognosci potius, quam quæ se tenent ex parte personæ, & certum est, quod circumstantia se tenens ex parte personæ, ut influat bonitatem, debeat aliquando cognosci, si enim aliquis qui verè esset princeps, & non cognosceret se esse talem, humiliaret se, non magis humiliatio ipsius ex parte personæ esset bona, quam si non esset reuera princeps, esset autem melior, si cognosceret se principem.

Et si dicas circumstantiam personæ debere cognosci, ut circumstantia tenentes se ex parte obiecti, quando bonitas, quam influit in actum, propterea influitur, quia actus sit libere ab operante propter ordinem illum, quæ dicit ad illam circumstantiam, unde quia bonitas derivata in actum ex eo, quod persona sit grata, non provenit ex eo, quod actus fiat libere ob ordinem, quem dicit ad illam circumstantiam; sed ex eo, quod sit actus personæ, quæ est grata, propterea illa circumstantia non debet cognosci.

Contra: quia non apparet ratio, cur possit circumstantia personæ gratæ influere bonitatem in actum absque eo, quod actus eliciatur libere ob ordinem, quem dicit ad illam circumstantiam potius, quam alia circumstantia.

15. Respondeo breviter supponendo, quod actus hominis grati cæteris paribus sit melior, de quo dubitari posset loquendo de bonitate morali, quia quamvis ex eo, quod persona sit gravior, actus etiam sit talis, (magis enim placent actiones hominum, quos magis amamus) & propterea habeat bonitatem maiorem, hoc est maiorem acceptabilitatem, tamen fortassis non est magis bonus in genere virtutis illius, neque enim Pater acceptans potius ad præmiū operationis filii, verbi gratia, eleemosynam factam ab ipso, quam alterius, potest tamen putare, quod magis virtuosè dederit eleemosynam, quam alius, qui cum similibus omnibus circumstantiis dederat eleemosynam, excepta circumstantia filiationis. Sed supponendo tamen quod sit melior cæteris paribus.

Respondeo concedendo maiorem, & minorem obiectionis, & distinguendo consequens: omnes, concedo; aliqua nego, & sic debet intelligi conclusio, cur autem aliqua & quamnam debeant cognosci; & aliqua; ac quænam non debeant, ex ipsarum natura cognoscendum est; nam apparebit ex hoc ipso: & ratio à priori erit, quod hoc est hoc, & illud est illud ut solet dici; à posteriori autem colligendum est ex eo, quod ita appareat.

CONCLUSIO V.

Bonitas de
xiuanda à
circum-
stantiis co-
gnosci debet in-
tendi.

16. Bonitas omnis, quæ desumitur ex circumstantiis, quæ debent cognosci, debet intendi directe non minus, quam bonitas desumpta ex obiecto. Hæc est communis & probatur, quia non apparet, quod influat bonitatem nisi intendatur directe, apparet autem si intendatur, & hinc Philosophus 2. Ethicorum 4. ait: ut quis agat recte, oportet ut operetur sciens & eligens propter

ipsa. 1. propter honestatem, quam considerat in obiecto vel actu.

Obiicies: pro Sala & Medina qui putant, quod indirecta ac interpretativa intentio bonitatis sufficit, quæ intentio habetur quamvis aliquis videns bonitatem in actu, ipsum ponit, quamvis directe eam non intendat, ut si quis videret ex largitione publica eleemosynam posse alios moveri ad dandam eleemosynam, nam quamvis directe non vellet quod mouerentur, sed propter honestatem eleemosynam tantum moueretur directe, vellet tamen indirecte illam alteram bonitatem.

Obiicies, inquam, pro illis: qui videt malitiam in actione, quamvis non velit illam directe, sed directe tantum velit bonitatem aliquam; quæ est in actione, adhuc male ageret: ergo similiter qui videt bonitatem in actione quamvis eam non intendat, sed aliquid aliud, adhuc bene ageret, supposito saltem quod non adesset aliqua circumstantia mala, & consequenter non debet directe intendi bonitas.

17. Confirmatur, quia secundum multos ex iis, qui tenent conclusionem, omisso pura mali est bona, quamvis non directe intendatur bonitas, eo quod tum indirecte intendatur: ergo sufficit indirecta intentio bonitatis ut actus sit bonus.

Respondeo negando consequentiam; quia apparet ex terminis non debere fieri, quod videtur esse malum siue intendatur, siue non; non apparet autem esse bonum facere, quod est bonum nisi intendatur, sed potius apparet, quod non sit bonum, quamvis forte non esset malum id facere, sed indifferens, si nimirum bonitas, quæ intenderetur directe esset indifferens.

Ad confirmationem, nego omissionem illam mali esse bonam, alio modo, quam actus indifferens est bonus, hoc est quatenus non est malus; & qui authores putant eam, esse bonam aliter, meo iudicio inconsequenter loquuntur dum tenent hanc conclusionem.

QVÆSTIO III.

An idem actus elicitus possit participare diversas specie bonitates à diversis specie motibus.

Hæc quæstio eadem in re est cū alia, quæ quæritur an eodem actu elicitus possit quis intendere diversos fines, aut diversas specie bonitates obiectivas, ut velle subvenire pauperi, à quo recipit beneficium, ob motuum gratitudinis ac misericordiae, procedit autem ex suppositione, quod non sufficiat indirecta intentio bonitatis; nam si sufficeret, non esset dubium quin actus elicitus posset participare omnes illas bonitates; & præterea supponit, quod actus dicat ordinem intrinsecum ad bonitatem quamcumque, quæ intenditur per actum; de quo postea, nam si non diceret, etiam posset participare omnes illas bonitates.

CONCLUSIO I.

18. Non potest quis eodem actu intendere duos fines, quorum uterque aut nullus sit totalis. Probatur ex principiis, ex quibus in Philosophia ostensum est non posse effectum eodem 2. An simul duos fines alteruter est totalis.

Obiicies: Medicus qui ob stipendium solum determinat sanare infirmum, potest etiam ulterius moveri ob intercessionem amici, aut aliquam aliam rationem: ergo falsa est conclusio.

Respondeo negando consequentiam, quia quando determinat curare ob solum stipendium; habet actum distinctum ab eo, quem habet, quando non solum ob stipendium, sed etiam ob intercessionem amici vult curare; & licet prioris actus finis totalis esset stipendium; non tamē alterius quo movetur etiam ob intercessionem, & huius actus